

Hanna Szwankowska

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Miłośników Historii za okres od 14 marca 1973 do 14 marca 1975

Przegląd Historyczny 66/4, 691-695

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

K R O N I K A

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW HISTORII ZA OKRES OD 14 MARCA 1973 DO 14 MARCA 1975

Liczba członków Towarzystwa na dzień 14 marca 1975 wynosi 725 osób. W okresie sprawozdawczym zmarło 17 osób.

Pracami Towarzystwa kierował Zarząd w następującym składzie:

Prezes	— prof. dr Andrzej Wyczański
Wiceprezesi	— prof. dr Marian Marek Drozdowski, mgr Henryk Rutkowski
Sekretarz	— mgr Hanna Szwanowska
Zastępca sekretarza	— mgr Andrzej Chojnowski
Skarbnik	— dr Andrzej Janowski
Zastępca skarbnika	— mgr Marek Barański
Członkowie Zarządu:	— dr Jan Kosim — przewodniczący Sekcji Historii Warszawy, dr hab. Artur Leinwand — przewodniczący Sekcji Historii Najnowszej, inż. Grażyna Lipińska — przewodnicząca Komisji Historycznej Kobiet Uczestniczek Walk o Niepodległość, doc. dr Jerzy Maternicki — przewodniczący Sekcji Dydaktycznej (do 15 listopada 1973), prof. dr Antoni Mączak, dr Maria Nietyksza, mgr Wiktor Nowakowski, płk doc. dr Leonard Ratajczyk, doc. dr Jan Tomicki, prof. dr Adam Wolff — przewodniczący Sekcji Historii Mazowsza.

W pracy Zarządu i jego posiedzeniach uczestniczyli również — redaktor naczelny „Przeglądu Historycznego” — prof. dr Stefan Kieniewicz oraz przewodniczący Sekcji: Dydaktycznej — mgr Ewa Notkowska (od 15 listopada 1973), Krytycznej — dr Edward Potkowski, dr Maria Koczerska (od listopada 1973), Nauk Pomocniczych Historii — dr Stefan K. Kuczyński, Historii Wojskowej — ppłk doc. dr Edward Krawczyk i płk dr Czesław Krzemiński (od 12 listopada 1974).

W skład Komisji Rewizyjnej wchodził: mec. Juliusz Dunin (zmarły w sierpniu 1974 r.), prof. dr Krzysztof Groniowski, płk dypl. mgr Tadeusz Rawski, kustosz Adam Słomczyński, doc. dr Michał Wąsowicz, mgr Hieronim Weiss.

Ostatnie Walne Zebranie sprawozdawczo-wyborcze miało miejsce dnia 14 marca 1973. Dnia 20 marca 1974 odbyło się nadzwyczajne Walne Zebranie, na którym wybrano delegatów na Walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Historycznego oraz wysłuchano krótkiej informacji o pracach Towarzystwa za okres od poprzedniego Walnego Zebrania.

W dwuletnim okresie sprawozdawczym działały te same, co poprzednio Sekcje i Komisje Towarzystwa — Sekcje: Dydaktyczna, Krytyczna, Historii Mazowsza, Historii Najnowszej, Historii Warszawy, Historii Wojskowej, Nauk Pomocniczych Historii oraz Komisja Historii Kobiet-Uczestniczek Walk o Niepodległość, działająca na prawach Sekcji.

Sekcje prowadziły głównie działalność odczytową na zebraniach naukowych Towarzystwa. W okresie sprawozdawczym odbyło się ich ogółem 69, a tematy grupowały się następująco:

Historia do końca XV w.	— 2
Historia XVI—XVIII w.	— 2
Historia XIX w.	— 6
Historia XX w. do 1939 r.	— 14
Historia od 1939 do 1971 r.	— 24
Zagadnienia ogólne	— 6
Zagadnienia dotyczące dydaktyki historii	— 7
Problemy źródłoznawcze	— 6
Problemy ogólne z historii wojskowości	— 2

razem — 69

Jak widać, utrzymała się nadal znaczna przewaga tematów z historii najnowszej nad zagadnieniami dziejów dawniejszych do XIX w. włącznie.

Sekcja Historii Wojskowej (Prezydium: ppłk doc. dr Edward Kracyk, a od 12 listopada 1974 — płk dr Czesław Krzemiński, ppłk dypl. w st. sp. Wincenty Iwanowski, doc. dr Bolesław Woszczyński) zorganizowała najwięcej zebrań — 18; zainteresowania skupiły się na dziejach II wojny światowej, a głównie na polskim wysiłku zbrojnym oraz na problemach historiografii wojskowości polskiej. Z tematyką tą były też związane dwie podróże historyczno-wojskowe na pola bitew: w rejon walk I Brygady Pancernej im. Bohaterów Westerplatte pod Studziankami oraz szlakiem walk 2 Armii Pancernej Gwardii. Sekcja wyróżnia się wśród innych stałą frekwencją swych członków.

Sekcja Historii Najnowszej (Prezydium: dr hab. Artur Leinwand, doc. dr Jan Tomicki, mgr Andrzej Chojnowski) nadal prowadziła ożywioną działalność organizując 16 zebrań naukowych poświęconych dziejom Polski przed I wojną, w latach II Rzeczypospolitej i okupacji, a także ostatniego trzydziestolecia. Najwięcej tematów poświęcono okresowi 1919—1939, nie pomijając dziejów powszechnych. Uwzględniono rocznicę XXX-lecia Polski Ludowej, organizując dyskusję o fazach przemian społecznych w tym okresie, zagajoną referatem doc. dr Hanny Jędruszcza. Szczególne zainteresowanie i ożywioną wymianę poglądów wywołał referat dr Andrzeja Zakrzewskiego o Wincentym Witosie, a także wspomniany referat doc. H. Jędruszcza; żywa też była dyskusja nad książkami Janusza Żarnowskiego i Antoniego Czubińskiego oraz nad referatem Andrzeja Piłbiera. Przeciętna frekwencja na zebraniach Sekcji wynosiła około 20 osób (pomijając wyjątkową sytuację na zebraniu poświęconym sylwetce Wincentego Witosa, na które przybyło 160 osób).

Sekcja Dydaktyczna (Prezydium: doc. dr Jerzy Maternicki (od 15 listopada 1973), mgr Ewa Notkowska, mgr Janina Rzyśko) działała energicznie zwłaszcza w 1973 r. zbierając swych członków-nauczycieli ogółem 10 razy. Tematyka zebrań była różnorodna na skutek starań kierownictwa Sekcji, by nadać ją aktualnym zainteresowaniami zrzeszonych nauczycieli. Omówiono zagadnienia dydaktyki, nauk pomocniczych, historiografii, informowano o przeprowadzonych ankietach, Olimpiadzie historycznej, kolokwium dydaktycznym na zjeździe toruńskim. Sekcja zorganizowała też zebranie poświęcone działalności prof. dr Wandy Moszczeńskiej, które zgromadziło dużą liczbę uczestników. Członkowie Sekcji Dydaktycznej uczestniczą w przygotowaniach Sympozjum Dydaktyki Historii Kraju Socjalistycznych, organizowanym przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania.

Sekcja Historii Warszawy (Prezydium: dr Jan Kosim, dr Tomasz Strzembosz, kustosz Adam Słomczyński) zorganizowała 9 zebrań, poruszając różnorodne tematy i okresy z dziejów stolicy. Sekcja ta wraz z Prezydium Zarządu zorganizowała dwa Doroczne Spotkania Varsavianistów w 1973 i 1974 r. (por. niżej).

Sekcja Nauk Pomocniczych Historii (przewodniczący — dr Stefan K. Kuczyński) zajmowała się różnymi rodzajami źródeł historycznych dawniejszych i nowszych; Sekcja zorganizowała 6 zebrań.

Sekcja Historii Mazowsza (Prezydium: prof. dr Adam Wolff, dr Izabela Klarnier) odbyła łącznie 5 zebrań poświęconych wcześniejszym i XIX-wiecznym dziejom tego regionu.

Sekcja Krytyczna (przewodniczący — dr Edward Potkowski (do listopada 1973), dr Maria Koczerska), zainteresowała zaproszonych gości wartościową dyskusją nad książkami S. Żółkiewskiego, „Kultura literacka lat 1918—1932” oraz M. Ossowskiej „Ethos rycerski i jego odmiany”.

Frekwencja na zebraniach była poza paroma wyjątkami stosunkowo niewielka, a niekiedy bardzo niska.

Prace naukowo-badawcze kontynuowała Komisja Historii Kobiet — Uczestniczki Walk o Niepodległość (Prezydium: mgr inż. Grażyna Lipińska, mgr Stanisława Karnasiewicz, mgr Wanda Turkowska). Nadal prowadzono zróżnicowane kartoteki, główną kartotekę osobową oraz pomocnicze kartoteki osobowe według przydziałów i organizacji, gromadzono relacje. Komisja rozpoczęła również intensywne prace przygotowawcze do wydania drukiem I zeszytu materiałów do słownika biograficznego kobiet polskich poległych w czasie II wojny światowej (lit. A—H). Komisja pragnie w bieżącym roku znacznie zaawansować lub sfinalizować prace nad wydaniem w małej poligrafii próbnego zeszytu słownika.

Konferencje naukowe. Jak poprzednio, tak i w okresie sprawozdawczym Towarzystwo Miłośników Historii zorganizowało dwie doroczne konferencje naukowe o tematyce warszawskiej, korzystając z życzliwej pomocy finansowej i organizacyjnej Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu m. st. Warszawy.

VIII Doroczne Spotkanie Varsavianistów odbyło się 29 września 1973 w pałacu w Radziejowicach. Jego tematem była aglomeracja warszawska ze szczególnym uwzględnieniem ostatniego okresu. Wygłoszono 6 referatów.

IX Doroczne Spotkanie Varsavianistów zorganizowano 17 czerwca 1974 w Nieborowie; poświęcono je problemom odbudowy Warszawy w latach 1945—1949.

Referaty i komunikaty wygłoszone na Spotkaniach Varsavianistów były drukowane w „Kronice Warszawy”. Na Spotkaniach wręczono dyplomy honorowe za najlepsze varsaviana roku, wybrane na zebraniach jury Towarzystwa Miłośników Historii przy współudziale Towarzystwa Przyjaciół Warszawy i Wydziału Kultury Urzędu m. st. Warszawy. Dyplomy otrzymali:

w r. 1973: dr inż. Zdzisław Bieniecki, red. Karolina Beylin, prof. dr Marian M. Drozdowski, dr Jan Górski, prof. dr Ireneusz Ihnatowicz, Alceo Valcini (za książkę „Golgota Warszawy 1939—1945”), Andrzej Zahorski oraz pośmiertnie dr inż. arch. Stanisław Żaryn;

w roku 1974: red. Zofia Bartoszevska, zespół Instytutu Historii PAN w składzie: prof. dr Czesław Madajczyk, prof. dr Marian M. Drozdowski, mgr Maria Maniakówna, dr Tomasz Strzembosz, mgr Marek Getter, dr Andrzej Janowski, red. Władysław Bartoszewski (przy współpracy Lucjana Dobroszyckiego) za przygotowanie wydawnictwa źródłowego pt. „Ludność cywilna w Powstaniu Warszawskim” oraz mgr Emilia Borecka, dr Irena Tes-saro-Kosimowa, doc. dr Stanisław Mossakowski, Antoni Nowakowski, dr Tomasz Szarota.

Działalność wydawnicza. Rocznie ukazują się 4 zeszyty „Przeglądu Historycznego” w objętości 78 ark. wydawniczych. Wprawdzie od pierwszego zeszytu 1974 r. „Przegląd” jest finansowany nie przez TMH, ale bezpośrednio przez Biuro Wydawnictw PAN, to jednak nie przestaje być organem naszego Towarzystwa (jest nim od 1906 r.).

Seria „Biblioteka Wiedzy o Warszawie” jest subsydiowana przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu m. st. Warszawy, a wydawana przez Państwowy Instytut Wydawniczy, który jest właścicielem nakładu. W 1974 r. ukazały się na rynku monografie popularno-naukowe: Krzysztofa Dunin-Wąsowicza „Warszawa w czasie I wojny światowej” (14 ark. wyd., nakład 3000 egz.) oraz Romana Taborzkiego „Życie literackie młodopolskiej Warszawy” (11 ark., nakład 4000 egz.). W produkcji znajdują się dalsze pozycje, zawarto też kilka umów autorskich na dalsze interesujące tomy. Komitet Redakcyjny „Biblioteki” działała w składzie: prof. dr Marian M. Drozdowski, prof. dr Ireneusz Ichnatowicz, dr Halina Kiepuska, prof. dr Ryszard Kołodziejczyk, dr Jan Kosim, dr Maria Nietyksza, mgr Hanna Szwanowska.

Udział TMH w ogólnej działalności Polskiego Towarzystwa Historycznego. Dla uczczenia pamięci prof. Stanisława Herbsta, zmarłego w 1973 r. wieloletniego prezesa PTH, nasze Towarzystwo wysunęło inicjatywę utworzenia nagrody Jego imienia. Utworzona przez PTH nagroda imienia prof. Herbsta będzie przyznawana co rocznie za najlepsze prace magisterskie z historii Polski w zakresie dziejów kultury, miast i wojskowości. Fundusz nagród, na który składają się dowolne wpłaty osób i instytucji, już przekroczył 86 tys. zł. Po raz pierwszy przyznano trzy nagrody w czerwcu 1974 r. Wiceprzewodniczącym Komisji Nagrody powołanej przez Zarząd Główny PTH jest z urzędu prezes TMH.

We wrześniu 1974 r. odbył się w Toruniu XI Powszechny Zjazd Historyków Polskich, w których uczestniczyło wielu członków TMH, wygłaszając referaty i komunikaty oraz zabierając głos w dyskusji. Ostatniego dnia Zjazdu odbyło się Walne Zgromadzenie PTH, na którym nasze Towarzystwo było reprezentowane przez 22 delegatów. Walne Zgromadzenie wybrało 9 członków honorowych PTH, a wśród nich dwoje uczonych ze środowiska warszawskiego: prof. dra Henryka Jabłońskiego i prof. dr Jadwigę Karwasieńską. W skład wybranego w Toruniu Zarządu Głównego PTH, liczącego w sumie 40 osób, wchodzi 17 osób z Warszawy.

W ub.r. rozpoczęto przygotowanie I Olimpiady Historycznej dla uczniów szkół średnich. Komitet Główny Olimpiady, zorganizowany przy Zarządzie Głównym PTH, powołał w Warszawie dwa komitety szczebla wojewódzkiego, którym przewodniczą członkowie zarządu TMH: przewodniczącym Komitetu Stołecznego jest prof. dr A. Wyczański, a na czele Komitetu Wojewódzkiego stoi prof. dr A. Mączak. W pracach Komitetów uczestniczy szersze grono członków TMH.

Posiadłość TMH w Kazimierzu Dolnym „Arkadia”. Okres sprawozdawczy przyniósł radykalną zmianę na lepsze w sprawie, którą kiedyś nazywano „remontem kapitałnym” Arkadii. W chwili obecnej zarówno stary — właściwie niemal od fundamentów odbudowany — budynek, jak i nowy pawilon są wykończone w stanie surowym. Opierając się o ostatnie ustalenia między Okręgiem Stołecznym ZNP (inwestorem) a przedsiębiorstwem budowlanym można przyjąć, że wszystkie prace budowlane zakończą się na wiosnę 1976 roku. W takim przypadku Okręg Stołeczny ZNP mógłby wszelkie pozostałe prace oraz wyposażenie obiektu przeprowadzić w ciągu 2—3 miesięcy, co umożliwiłoby uruchomienie „nowej Arkadii” w połowie 1976 roku. Należy podkreślić z uznaniem nie tylko olbrzymi wkład finansowy ZNP, ale zasługującą na uznanie energię, z jaką ZNP pokonuje niezliczone trudności wiążące się z odbudową Arkadii. Jest więc nadzieja, iż niedługo będzie można powiedzieć, że fundacja Jerzego Niemojewskiego dla TMH została nie tylko uratowana, ale pomnożona.

Działalność finansowa. Podstawą finansową TMH była, jak od lat, dotacja PAN. W 1973 r. wynosiła ona 290 tys. zł., zaś w 1974 r. 199 tys. zł. Znaczną większość dotacji pochłaniała akcja wydawnicza. Finansowanie „Przeglądu Historycznego” od 1 stycznia 1974 r. przejęła PAN, stąd też wynika różnica w wysokości dotacji. W 1974 r. Towarzystwo musiało sfinansować jedynie zeszyt 4 „Przeglądu” za 1973 r. Działalność statutowa TMH pochłonięła w 1974 r. — 117 tys. zł, z czego — 66 480 zł wynosi osobowy i bezosobowy fundusz płac. Saldo dodatnie na 1 stycznia 1975 r. wynosiło — 43 612,88 zł.

Wpływy ze składek (20 zł) kształtują się na dotychczasowej wysokości. Należy podkreślić, że dzięki akcji sekretariatu Towarzystwa liczba zalegających ze składkami uległa dalszemu zmniejszeniu (za 1972 r. — 39 osób, za 1973 r. — 36 osób).

Hanna Szwankowska